

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії **Мерзлий Леонід Валерійович**, 1985 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2008 році Київський університет права Національної академії наук України за спеціальністю «Правознавство» та здобув кваліфікацію юриста, у 2011 році Національний університет «Одеська юридична академія» за спеціальністю «Правознавство» та здобув кваліфікацію магістра права, працює головою Ірпінського міського суду Київської області (м. Ірпінь, Київська обл.), виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Державного податкового університету, Міністерства фінансів України, м. Ірпінь, від «09» квітня 2026 року № 437, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради –	Василя Топчія , доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України, директора навчально-наукового інституту права Державного податкового університету
Рецензентів –	Наталії Лугіної , кандидата юридичних наук, доцента, заступника директора з навчально-методичної роботи навчально-наукового інституту права Державного податкового університету
Любові Омельчук , кандидата юридичних наук, доцента, заступника директора з навчально-організаційної роботи навчально-наукового інституту права Державного податкового університету
Офіційних опонентів –	Миколи Погорецького , доктора юридичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, член-кореспондента Національної академії правових наук України, першого проректора Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Валентини Дрозд , доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України, головного наукового співробітника науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ,

на засіданні «12» травня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» **Мерзлomu Леоніду Валерійовичу** на підставі публічного захисту дисертації «**Категорія «належна правова процедура» у кримінальній процесуальній діяльності слідчого судді в Україні»** за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Державному податковому університеті, Міністерства фінансів України, м. Ірпінь.

Науковий керівник доктор юридичних наук, доцент **Бодунова Олеся Миколаївна**, професор кафедри правничої лінгвістики Державного податкового університету.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконаного державною мовою, і є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, містить нові науково обґрунтовані результати, які відрізняються новизною в постановці і вирішенні теоретичних та практичних проблем діяльності слідчого судді щодо додержання належної правової процедури відповідними суб'єктами в кримінальному провадженні та застосування такої процедури самим слідчим суддею, що має істотне значення для галузі знань 08 «Право». Зокрема, уперше предметом комплексного наукового пошуку обрано терміносистему «належна правова процедура в діяльності слідчого судді» і обґрунтовано доцільність сприйняття належної правової процедури в кримінальному провадженні не лише як суто теоретичної категорії, а й самодостатньої праксіологічної системи (явища), що об'єктивує діяльність слідчого судді та встановлює особливі зв'язки з процесуальним статусом цього суб'єкта; обґрунтовано, що під належною правовою процедурою у кримінальному провадженні доцільно розуміти регламентований кримінальним процесуальним законом (КПК) порядок (правила, алгоритм) необхідних для виконання завдань кримінального провадження дій та прийняття процесуальних рішень, що забезпечується і використовується суб'єктами, які ведуть кримінальне провадження та є доступним для суб'єктів, які залучаються до кримінальної процесуальної сфери; належна правова процедура у діяльності слідчого судді включає дотримання самим слідчим суддею та перевірку дотримання іншими учасниками кримінального провадження засад кримінального провадження, процесуальних засобів і способів їх реалізації, процесуальних гарантій прав і свобод учасників кримінального провадження, та прийняття у зв'язку з цим законних, обґрунтованих і справедливих рішень щодо: застосування заходів забезпечення кримінального провадження; проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій; оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування, прокурора; деяких питань видачі осіб (екстрадиції); співробітництва з МКС; розглянуто зарубіжний досвід країн континентальної системи права щодо законодавчого закріплення

концепції *due process* в кримінальному провадженні та використання її у діяльності слідчого судді, із окресленням спільних і відмінних рис кримінальних процесуальних законів у цьому напрямі.

За своїм змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами).

Здобувач має 7 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 статей у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України:

1. Мерзлий Л. В. Вплив категорії «належна правова процедура» на розсуд слідчого судді у кримінальному провадженні. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2021. Випуск 16. С. 238–249. URL: <https://journals.dpu.kyiv.ua/index.php/law/article/view/298/283>

2. Мерзлий Л. В. Додержання належної правової процедури в ухвалах слідчого судді. *Збірник «Науковий вісник УжНУ. Серія: Право»*. 2023. Випуск 80. Частина 2. С. 171–176. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/296968/289949>

3. Мерзлий Л. Діяльність слідчого судді у контексті застосування категорії «належна правова процедура». *Наше право*. 2024. № 3. С. 372–378. URL: https://nashe-pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/NP-2024-3/NP_2024_3_372.pdf

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

Офіційний опонент – доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Національної академії правових наук України, **Погорецький Микола Анатолійович**, перший проректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. Насамперед слід відзначити, що дисертація має виразну теоретико-концептуальну спрямованість, що є її беззаперечною перевагою, при цьому така орієнтація подекуди зумовила недостатню представленість прикладного компоненту дослідження, хоча опрацьований автором масив судової практики та власний практичний досвід дозволяв посилити використання емпіричного матеріалу в окремих . Зокрема, розкриваючи межі розсуду слідчого судді, який

запропоновано розглядати як: (1) об'єктивно обмежений – належною правовою процедурою, передбаченою КПК і (2) відносно (суб'єктивно) обмежений (підрозділ 2.3), автору варто було проілюструвати їх більшою кількістю прикладів із судової практики, оскільки, на нашу думку, запропоновані положення сприймаються як концептуально переконливі, проте варто було б посилити підтвердження їх практичної ефективності.

2. У підрозділі 1.2 автор аргументує недоцільність використання терміну «інститут слідчого судді», одночасно вказуючи на доцільність розглядати судовий контроль як правовий інститут кримінального процесуального права, однак вважаємо, що така позиція дисертанта потребує додаткових роз'яснень, адже в сучасній доктрині кримінального процесуального права цей термін широко використовується для позначення системи норм, що регламентують статус і повноваження слідчого судді.

3. Варто позитивно оцінити проведений дисертантом аналіз зарубіжного досвіду функціонування інституту слідчого судді та реалізації концепції належної правової процедури, який дозволив виявити різноманітність підходів до визначення його статусу, повноважень і ролі у забезпеченні прав учасників кримінального провадження, а також простежити еволюцію відповідних моделей у європейських і пострадянських правових системах. Водночас варто було підсилити прикладний аспект дослідження шляхом чіткого формулювання конкретних пропозицій щодо використання проаналізованого зарубіжного досвіду для вдосконалення національного кримінального процесуального законодавства та практики його застосування в Україні.

4. У вступі до дисертації при обґрунтуванні власних тверджень та узагальнень щодо актуальності обраної теми дослідження автор посилається на статистичні дані за період 2019-2024 років щодо клопотань, що розглядаються слідчими суддями. Надалі по тексті дисертації автор посилається на результати вивчення національної судової практики, правових позиції Верховного Суду, рішень Європейського Суду з прав людини для доречної аргументації власних висновків та пропозицій, проте варто було ці результати аналізу судової практики систематизувати у додаток, що підвищило б репрезентативність та переконливість отриманих дисертантом результатів дослідження.

Офіційний опонент – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України **Дрозд Валентина Георгіївна**, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Розкриваючи предмет дослідження, дисертант обґрунтовано констатує існування аксіоматичного сприйняття категорії «належна правова процедура» у доктрині та практиці кримінального процесу. Разом із тим у роботі не завжди послідовно проведено відмежування цієї категорії від суміжних понять,

зокрема «справедливий суд», «процесуальна форма», «судовий контроль» та «процесуальні гарантії», оскільки у ряді випадків ці категорії використовуються у взаємопов'язаному або навіть взаємозамінному значенні, що ускладнює формування чіткого теоретичного ядра дослідження та може впливати на однозначність запропонованих висновків, а тому потребує додаткового уточнення.

2. Розкриваючи підрозділ 2.1 дисертант слушно визначає, що реалізація слідчим суддею функції судового контролю обмежується частиною кримінального провадження – досудовим провадженням і процедурою екстрадиції, а також співробітництвом з МКС.... Повноваження слідчого судді відображаються через його права і обов'язки у кожному із визначених різновидів діяльності слідчого судді: 1) застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження під час досудового розслідування; 2) проведенні процесуальних дій, які обмежують конституційні права людини (слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій); 3) розгляді скарг на рішення, дії або бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування; 4) оскарженні рішення про видачу особи (екстрадицію); 5) визнанні незаконним позбавлення волі особи, застосування до неї насильства (в порядку статті 206 КПК); 6) співробітництві з МКС; 7) при здійсненні іншої процесуальної діяльності. Надалі у підрозділі 2.2 автор частково зупиняється на процесуальному порядку співробітництва із Міжнародним кримінальним судом та ролі слідчого судді. Поряд із цим, вважаємо, що питання процесуальної ролі слідчого судді у взаємодії з Міжнародним кримінальним судом з огляду на його особливу актуальність в умовах збройної агресії проти України, а також розширення функцій слідчого судді та складність процедур міжнародного кримінального співробітництва, варто було виокремити окремим завданням дисертаційної роботи та здійснити поглиблений аналіз його діяльності як гаранта прав людини та суб'єкта імплементації міжнародних зобов'язань України з урахуванням практики правозастосування.

3. При розкритті положень дисертаційного дослідження здобувач влучно відсилається до проаналізованих судових рішень, ухвалених за результатами та у зв'язку із здійсненням судового контролю, звертається до окремих позицій Верховного Суду та Європейського Суду з прав людини, що вказує на глибоке розуміння автором проблем правозастосування. Проте ознайомлення із додатками до дисертації вказує на відсутність зведених результатів вивчення національної судової практики в контексті предмету дослідження, що лише посилює б репрезентативність та праксіологічну орієнтованість отриманих висновків, пропозицій та рекомендацій.

4. У тексті дисертації при викладенні авторських позицій і узагальнень здобувачем загалом запропоновано аргументовані та логічно послідовні напрями вдосконалення кримінального процесуального законодавства, зокрема

сформульовано редакційні пропозиції до окремих норм КПК України. Водночас аналіз матеріалів апробації результатів дослідження свідчить про відсутність підтверджень їх впровадження у законотворчу діяльність. Крім того, значна кількість пропозицій щодо удосконалення процесуального статусу слідчого судді та належної правової процедури здійснення ним судового контролю на стадії досудового розслідування могла б бути подана у більш структурованому вигляді, зокрема у формі порівняльної таблиці із зазначенням чинної редакції норм і запропонованих змін, що сприяло б кращому сприйняттю матеріалу та підвищенню наочності й практичної цінності рекомендацій.

Рецензент – кандидат юридичних наук, доцент **Лугіна Наталія Анатоліївна**, заступник директора з навчально-методичної роботи навчально-наукового інституту права Державного податкового університету, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. Попри беззаперечну наукову цінність здійсненого автором теоретичного осмислення категорії «належна правова процедура», у роботі простежується певна недостатність її операціоналізації у площині практичного застосування. Зокрема, автором обґрунтовано сутність, зміст та елементи цієї категорії, однак не в повній мірі сформовано чітку систему критеріїв, які б дозволяли уніфіковано визначати факт її дотримання або порушення у конкретних процесуальних ситуаціях. В умовах значного навантаження на слідчих суддів та неоднорідності судової практики така деталізація могла б мати важливе значення для забезпечення однакового правозастосування, мінімізації дискреційних коливань та підвищення якості судового контролю. У цьому контексті доцільним виглядало б запропонувати більш чітко структуровану модель критеріїв належної правової процедури з їх подальшою класифікацією (наприклад, процесуальні, змістовні, гарантійні).

2. У дисертаційному дослідженні автором проведено аналіз зарубіжного досвіду регулювання належної правової процедури, зокрема в країнах континентальної та англо-американської правових систем, що безумовно є позитивним аспектом роботи. Водночас цей аналіз має переважно описово-аналітичний характер і не завжди трансформується у конкретні прикладні рекомендації щодо адаптації відповідних правових механізмів до національної правової системи. З огляду на задекларовану мету вдосконалення правового регулювання діяльності слідчого судді, доцільним було б більш детально розкрити можливості імплементації окремих іноземних моделей (наприклад, стандартів due process, судового контролю чи процедурних гарантій) у норми Кримінального процесуального кодексу України з урахуванням особливостей вітчизняної правової системи та практики.

3. Попри те, що автор у роботі враховує сучасні умови функціонування кримінальної юстиції, зокрема вплив воєнного стану на правозастосовну діяльність, відповідний аналіз має переважно загальний характер і не завжди супроводжується глибоким розкриттям специфічних процесуальних викликів, що виникають у цей період. Зокрема, потребували б більш детального

висвітлення питання застосування належної правової процедури у справах, пов'язаних із воєнними злочинами, особливостями проведення негласних слідчих (розшукових) дій, обмеженням доступу до правосуддя, а також балансом між оперативністю кримінального провадження та дотриманням процесуальних гарантій. Розширення цього аспекту дозволило б посилити прикладне значення дослідження та більш чітко адаптувати теоретичні положення до реалій функціонування кримінальної юстиції в умовах воєнного стану.

Рецензент – кандидат юридичних наук, доцент **Омельчук Любов Василівна**, заступник директора з навчально-організаційної роботи навчально-наукового інституту права Державного податкового університету, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. Безперечно наукову новизну та цінність має позиція дисертанта про «доцільність сприйняття належної правової процедури в кримінальному провадженні не лише як суто теоретичної категорії, а й самодостатньої праксіологічної системи (явища), що об'єктивує діяльність слідчого судді та встановлює особливі зв'язки з процесуальним статусом цього суб'єкта» (п 1 «вперше»), однак потребує додаткового концептуального обґрунтування з позицій загальної теорії права та доктрини кримінального процесу, зокрема, в частині чіткішого визначення критеріїв, за якими відповідна категорія набуває ознак самостійної правової конструкції, а також її відмежування від суміжних категорій – засади верховенства права, права на справедливий суд та системи процесуальних гарантій.

2. Автор пропонує розглядати розсуд як «об'єктивно обмежений – належною правовою процедурою... і суб'єктивно обмежений або відносно необмежений» (підрозділ 2.3, п. 6 висновків), що відображає його прагнення до забезпечення правової визначеності, однак викликає дискусію щодо її співвідношення з принципом незалежності судді. У цьому контексті доцільним є додаткове обґрунтування балансу між необхідністю процедурної детермінованості діяльності слідчого судді та збереженням простору для дискреційного оцінювання обставин провадження, що є змістом суддівської діяльності.

3. Слід відзначити, що аналіз тексту дисертації дозволив стверджувати, що автором використано значну кількість матеріалів національної судової практики, а також практики Європейського суду з прав людини, що позитивно характеризує дослідження. Водночас їх більш чітка систематизація та узагальнення могли б сприяти підвищенню переконливості аргументації, зокрема при обґрунтуванні сформульованих висновків і пропозицій. Додаткове залучення та структурований аналіз конкретних прикладів правозастосовної діяльності, зокрема, у окремому додатку, додатково посилити б прикладне значення дисертації та забезпечили більш тісний зв'язок із потребами сучасної практики.

Голова ради – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України **Топчій Василь Васильович**, директор навчально-наукового інституту права Державного податкового університету, без зауважень.

Бодунова Олеся Миколаївна, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри правничої лінгвістики Державного податкового університету, без зауважень.

Результати відкритого голосування:

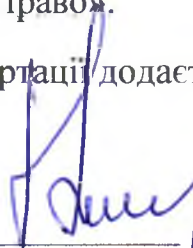
«За» 5(п'ять) членів ради,

«Проти» НЕМАЄ членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Леоніду Мерзлому** ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

(підпис)

Василь ТОПЧІЙ

М.П.

